

Проведення реформування у бюджетній системі вкрай необхідні молодій державі Україні. Так необхідно зосередитись на наступних пропозиціях:

- питання розподілу повинні вирішуватися на основі принципу оптимізації. Оптимальною визнається така зміна, при якому підвищується рівень добробуту хоч би для одного учасника економічного процесу, але при цьому не допускається зниження рівня добробуту жодного з інших. Витрати для кожного індивіда окремо повинні врівноважуватися придбаннями;

- в даний час стоїть питання про роботу над трилітнім бюджетом. Краще було б мати горизонт фінансового планування від 5 до 7 років, що обумовлене особливостями держави;

- актуальною також є розробка системи фінансового вирівнювання, спрямованої на формування рівноцінного фінансового потенціалу окремих регіонів та населених пунктів. Функція забезпечення надання тих чи інших публічних (соціальних) послуг та відповідні видаткові повноваження мають надаватися лише тим адміністративно-територіальним одиницям, які охоплюють не менше визначеної законодавством кількості населення станом на 1 січня року, що передусє плановому;

- необхідно зробити перехід від системи «управління витратами» до системи «управління результатами», яка має на увазі підвищення ефективності формування та використання бюджетних коштів в інтересах суспільства;

- у процесі поглиблення бюджетних реформ слід значно більше уваги приділяти проблемам забезпечення економічного зростання держави (а саме виробничій сфері).

Сідор М.І.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент*

СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД УЧАСНИКІВ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

У відповідності до ч. 3 ст. 19 чинного Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 р. учасниками бюджетного процесу є органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами та обов'язками з управління бюджетними коштами). Під управлінням бюджетними коштами законодавець розуміє сукупність дій учасників бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних із формуванням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, яких спрямовано на досягнення

цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів. Вбачається, що таке формулювання поняття «учасники бюджетного процесу» і поняття «бюджетні повноваження» не є чіткими, і не дають змоги повністю окреслити коло учасників бюджетного процесу.

Основним критерієм виокремлення тих чи інших суб'єктів як учасників бюджетного процесу є наявність у них бюджетних повноважень. Особливістю бюджетних повноважень є те, що вони розглядаються як комплексний інститут, що визначається не лише нормами бюджетного права, але й нормами інших галузей права.

Відповідно до Бюджетного кодексу України під бюджетними повноваженнями розуміються права та обов'язки з управління бюджетними коштами. Повноваження – це система прав та обов'язків, набутих у легітимний спосіб державою, місцевим самоврядуванням, державними органами й органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, іншими суб'єктами правовідносин з метою забезпечення можливостей, потреб та інтересів людини і громадянина, окремих соціальних груп та суспільства в цілому (Голосніченко Д.І. Теорія повноважень: вітчизняний та зарубіжний досвід їх формування: монографія, К., 2009, с. 54). Повноваження необхідно розмежовувати з компетенцією. Ю. О. Тихомиров вважає, що встановлення компетенції – це нормативне закріплення предметів відання, прав і обов'язків (Тихомиров Ю. А. Курс адміністративного права и процесса, М., 1998, с. 218). Тобто компетенція охоплює собою предмет відання, права та обов'язки (повноваження), що знайшли своє закріплення у нормативно-правових актах. Слід також зазначити, що повноваження можуть існувати й поза компетенцією, оскільки компетенція – це якісна категорія, яка застосовується щодо органів державної влади чи місцевого самоврядування. Окрім органів є й інші суб'єкти, які наділені повноваженнями, але не наділені компетенцією.

Більш детального дослідження потребує також визначення управління бюджетними коштами, оскільки визначення, яке закріплене п. 49 ст. 2 Бюджетного кодексу України, зводить управління лише до стадії виконання бюджету, на якій здійснюється формування та використання бюджетних коштів. Під управлінням у загальному вигляді розуміють організуючий вплив на певні процеси, певні сфери суспільного життя. Цей вплив має свідомий, цілеспрямований характер (Административное право Украины : учебник / Под общ. ред. С. В. Кивалова, 2004, с. 167). Управління є сукупністю скоординованих заходів, спрямованих на досягнення певної мети, тобто управління спрямовано на впорядкування взаємозв'язків і взаємодії певної кількості елементів або складових. Упорядкування взаємозв'язків між елементами досягається шляхом взаємодії суб'єкта управління та об'єкта управління в межах проходження управлінського

циклу. До функцій управління належать планування, прогнозування, організація, координація, регулювання і контроль (Бахрах Д. Н. Основные понятия теории социального управления, 1978, с. 74).

Отже, під управлінням бюджетними коштами вбачається за доцільне розуміти сукупність дій учасників бюджетного процесу щодо планування майбутнього надходження та витрачання бюджетних коштів, щодо організації та регулювання мобілізації бюджетних надходжень, використання бюджетних коштів, щодо здійснення бюджетного контролю за дотриманням бюджетного законодавства та спрямовані на цільове, ефективне та раціональне використання бюджетних коштів.

Найчастіше поняття «суб'єкти бюджетних правовідносин» та «учасники бюджетних правовідносин (учасники бюджетного процесу)» ототожнюються. Але, виходячи з теоретичної та практичної точки зору, це два різних поняття, які найчастіше характеризують одного й того ж суб'єкта, тобто найчастіше складається ситуація, коли певний суб'єкт є одночасно і учасником і суб'єктом бюджетних правовідносин, що й обумовлює це ототожнення. Але інколи складається ситуація, коли суб'єкти бюджетних правовідносин не є учасниками цих бюджетних правовідносин, як і не завжди учасники бюджетних правовідносин є суб'єктами цих правовідносин. Учасникам бюджетних правовідносин притаманні такі ознаки: беруть участь у розподіленні доходів та видатків між бюджетами; отримують з бюджету грошові кошти у формі фінансування; беруть безпосередню участь у будь-якій із стадій бюджетного процесу як сторона правовідносин. Але слід зазначити, що наявність всіх ознак у певного учасника бюджетного процесу є не обов'язковою.

До безпосередніх учасників бюджетного процесу, через діяльність яких відбувається реалізація бюджетних повноважень держави, можна зарахувати Верховну Раду України, Комітет Верховної Ради України з питань бюджету як профільний комітет Верховної Ради України, Президента України, Кабінет Міністрів України, Рахункову палату, Міністерство фінансів України, Міністерство доходів та зборів України, Державну казначейську службу України, Національний банк України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державну фінансову інспекцію України, Державну службу статистики України, державні публічні цільові фонди, органи представницької та державної влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, головні розпорядники та розпорядники бюджетних коштів всіх рівнів, із включенням до їх структури бюджетних установ та одержувачів бюджетних коштів.